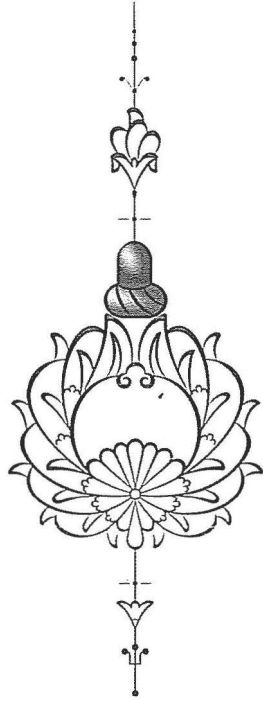

MEVLÂNA OCAĞI

Mevlâna Ocağı

Editör:
Prof. Dr. Mehmet Bayyigit

Editör Yardımcıları:
Doç. Dr. Ahmet Çaycı - Dr. Naci Bakırcı

Tasarım:
Harun Yıldız

Düzelti:
İbrahim Demirci

Fotoğraf:
Hadiye Cangökçe Esen

Desen:
Zeliha Yıldız

Baskı:
Erman Ofset

Cilt:
Özgü Ciltevi

ISBN 978-6644-116-36-7

Kombassan Vakfı © 2007
Bu eserin bütün hakları Kombassan Vakfı'na aittir.
Yazılı izin alınmadan ıktibas yapılamaz.
Herhangi bir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz.

Mevlevîlerde Evrâd ve Dua

Bekir Şahin *

aşımı koyduğum her yerde secde ettiğim O'dur; altı yönde ve altı yönün dışında tapılan O'dur; bağ, gül, bülbul, sema, sevgili, hepsi bahanedir, aranılan O'dur.

Hz. Mevlâna

“Evrâd” sözlükte; “gelmek, çeşmeye varmak, suya gelen topluluk, akan su ve dere” gibi anlamlar taşıyan “vird” kelimesinin çoğuludur. Istilahta ise; sık sık ve devamlı okunan, dilden düşmeyen ve düşürülmeyen dua¹, Kur'an-ı Kerim'den her gün okunması vazife bilinen kısım², Okunması adet olunan dualar³, dervişler tarafından özellikle sabah namazından sonra okunan dua ve esma⁴ anlamına gelir.

Tasavvuf ile ilgili kaynaklara göre; ilk sufiler vird kelimesi ile her gün okudukları belli ayetleri kasetmişlerdir. Ayrıca virdi nafilâ namaz kılma, belli dualar okuma ve tefekkür anlamına da kullanmışlardır.

11. yüzyıldan itibaren oluşmaya başlayan tarikatlar evrad geleneğine farklı bir boyut kazandırmışlardır. Tarikatın kurucuları tarafından bizzat tertip edilen dualar ve tesbihler evrad denilmiştir.

Virdler daha ziyade maneviyat yolunda ilerlemek, Hakk'a yakınlık kazanmak için okunur. Vird, vecdin meydana gelmesine ve vâridelere yani kalbe doğan mânâlara vesiledir. Bu yüzden “virdi olmayanın vâridi⁵ olmaz” denmiştir. Evrâd ve ezkâr, imanı kuvvetlendirir.

Hz. Peygamber farklı zaman ve mekânlarda zikir ve dua ile meşgul olmuş, Müslümanlara da bu konuda tavsiyelerde bulunmuştur. İmandaki sağlamlık Hak Teâlâ'nın o kul üzerindeki lütfunu çoğaltır; zühd, takvâ, ihlâs, vera' gibi makamların kazanılmasına sebep olur. Mânasını bilip bunlar üzerinde düşünerek

* Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Müdürü.

1 H. Hüseyin Top, Mevlevî Usûl ve Âdabı, Ötüken 2001, s.172.

2 Ferit Devellioglu, Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat.

3 Age.Evrad maddesi.

4 Top,age,s.173.

5 Vârid; Allah'tan gelen feyz ve ilham anlamına gelir.

- 6 Top, ağı, s. 173.
7 Abdülkâki Gölpinarlı, Divân-ı Kebîr Tercemesi, c. III. şiir, CVII, s. 178, beyit 1596..
8 Abdülkâki Gölpinarlı, Mektuplar; İst., İnkılâp ve Aka Kitâbevleri; 1963; Mektup. CXXXII, s. 198.

dua etmek imanı artırır, duanın amacına ulaşmasını temin eder.

Her tarikatın hususî bir virdi bulunur. Mevlevîlerin de bir evrâdı vardır. Mevlevî evrâdı, Mevlâna'nın ve Mevlevî büyüklerinin sürekli okudukları, En'âmî Şerif gibi bir dua mecmuası olup surelerden, dua âyetlerinden, Hz. Peygamberin mübarek dualarından, Esmâu'l-Hüsna'dan, Salavat-ı Şerifelerden, Hz. Mevlâna'nın devamlı okuduğu dualardan oluşmaktadır.⁶

Hz. Mevlâna'nın Eserlerinde Evrad:

Der ârzu-yı sabâh-ı cemâl-i tu omri

Cihân-ı pîr hemî hond her seher evrâd

Yani, "Güzel yüzünün sabahına kavuşmak için bir ömürdür, ihtiyar dünya, her seher vakti, evrad okuyor"⁷

Mektuplarından birinde, "Duacının (yani kendisinin), bunca zaman orada bulunduğunu, bu kadar zaman içinde birçok günler, kuşluk çağında tâ akşamlara dek, görüp gözettiğim halde orada oturmadığımı bildirdiler. Yatsı namazına dek beklemem, ancak o vakit dışarı çıkmam, lokmaya tapan iki-üç kişinin verdiği işkil, güttüğü haslet yüzündendi. Onların Tanrı tadından haberleri bile yoktur... Her gün beş vakit namazımı cemaatle kılarım; bundan ayrı yirmi de, başka virdim vardır benim" diyor.⁸

"Dileyenlerin, gerçek yolcuların virdleri, çabaya kulluğa koyulmalarıdır. Zamanı işlere bölmek, her iş için bir zaman ayırmak gerek. Böyle yapan, her işi zamanında yapmayı âdet edinen kişiyi zaman bir memur gibi o işin içine çeker, sürükler. Mesela sabah kalkınca ibadete koyulmak daha iyidir. Nefis daha yatışmıştır daha esendir, daha arı durudur. Herkes kendine yaraşan kulluğu kendi miktarınca yapar, yerine getirir. Erenlerin virdlerine gelince, anlayabileceğin kadar söyleyeyim. Şudur onların virdleri; sabahleyin kutlu canlar, ter temiz melekler, Tanrı'dan başka kimseciklerin bilemediği halk; çünkü Tanrı pek kıskançtır; bu yüzden adlarını bile halktan gizli tutar; evet; bunlar, onlara dolaşmaya, onlara selâm vermeye gelirler. İnsanların, bölük bölük Allah'ın dinine girdiklerini görürsün. Melekler, her kapıdan, onların tapılarına girerler. Sen onların yanına oturmuşsun, fakat göremezsin onları, duyamazsın o sözleri, o selâmları, o gülüşleri. Şaşılmaz buna; hasta, ölüme yakın, hayaller görür, yanı başında oturandan haberi bile yoktur, ne dediğini duymaz bile. O gerçekler, bu hayallerden bin kere lâtiftir. Bu hayalleri bile insan, öylesine hastalanmadıkça göremiyor; o gerçekleri de öldükçe, ölümden önce göremez. Erenlerin hâllerindeki inceliği bilen, onların ululuğunu anlayan ziyaretçi, erenin tapısını açan çın seherden beri bunca meleğin, bunca tertemiz canın geldiğini bilir; böyle bir evrâd arasında şeyhe zahmet vermemek için bekler de bekler. Hani pâdişâhın kapısında, sarayında kullar vardır. Her sabah virdleri vardır onların. Her birinin belli bir durağı, belli bir ibâdeti vardır. Kimisi uzaktan tapı kılar, pâdişâh bakmaz onlara;

görmezlikten gelir onları. Fakat kullar, pâdişahı da görürler, ne yaptığını da görürler. Adam pâdişah oldu mu, virdi şudur artık: Kullar her yandan onun tapısına gelsinler; çünkü kulluk kalmamıştır artık. 'Tanrı huylarıyla huylanın' hükmü yerine gelmiştir. Bu, pek ulu bir duraktır; söylemek de yazıktır. Çünkü ululuğu harfle anlaşılmaz..."⁹

Görülüyor ki Mevlâna, şiirinde virdi, evrâdı, bir örf mecâzı olarak kullanmakta. Mektubunda, muayyen vakitlerde, her gün okunan duâ ve senâları kastetmekte; "Fihi mâ-fih" te ise, Tanrı ululuğunu kendisinde gören, Tanrı varlığıyla var olan kişinin iç âlemindeki saltanatını, kudretini seyretmeyi, bu murâkabeyi, bu şühûdu, vird saymaktadır.

Mevlâna vird okumuş mudur? Okuduğu şeyler nelerdir? Ancak bunu, en eski kaynaklardan öğrenebileceğiz. Hiç şüphe yok ki o da sünnete uymuş, namazlardan sonra okunan duâları, Âyet'el-Kürsî'yi okumuş, tesbihleri çekmiş, hadislerde geçen duâlarla niyâzlarda bulunmuştur.¹⁰

*Çün tu vird'i terk kerdî der revîş
Ber tu kabzî âyed ez renc u tebiş,*

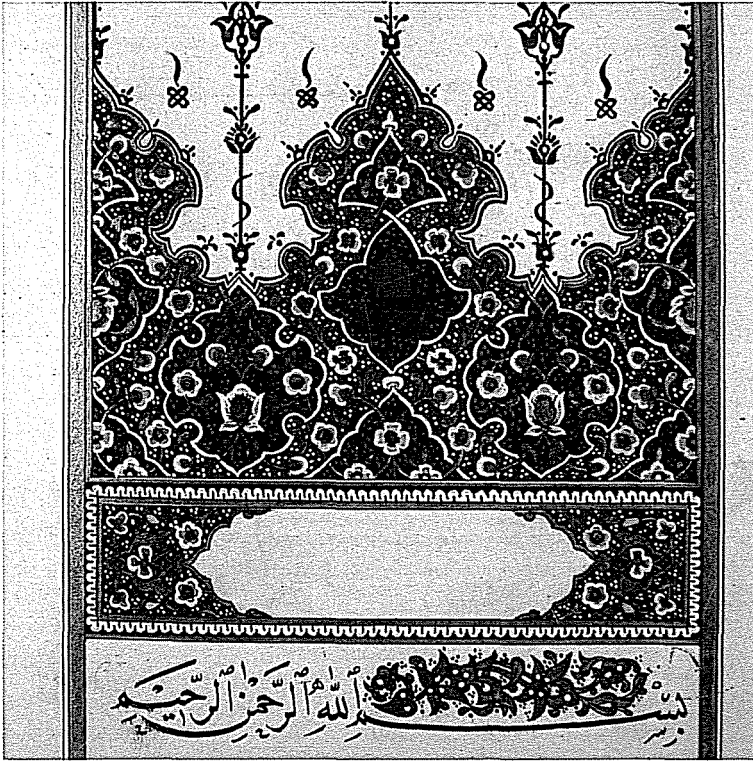
Yani, "Sülûkte, mânevî.yolculukta virdini terk edersen, zahmete, mihnete düşer, sıkıntıya uğrarsın"¹¹ diyen Mevlâna'nın virdi neydi; nelerdi?

Sipehsâlâr'da, bu hususa dair hiçbir kayıt yoktur. Ancak Eflâki'de şunların bulunduğunu görüyoruz:

Muharrem ayını görünce şu duâyı okuyor:

Yâni, "Allahım, sen ezelisîn, ebedisin, önüne ön yoktur. Bu yılsa, yeni yıl. Bu yıl içinde taşlanmış, Şeytan'dan korunmamı, şu kötülükleri fazlasıyla emreden nefse karşı bana yardım etmeni,

- 9 Abdalbaki Gölpınarlı, Fihi mâ-fih Tercümesi. Remzi Kitabevi. İstanbul 1959, s. 104.
- 10 Abdalbaki Gölpınarlı. Mevlevî Adab ve Erkânı, An Ofset, Konya, s.120.
- 11 Mesnevî Tercümesi. c. III Ist. Maârif Mat. 1943, beyit. 34.s. 32

Evrâd-ı Mevleviyye'nin ilk sayfası (SÜSAM Nüshası)

12 Eflaki, Menakub-ul Ârifin c.1, s. 271-272.

13 Eflaki, Menakubu'l-Arifin,c. 1, s. 287.

14 Gölpinarlı,age.s.192.

beni sana yaklaştıran şeylerle meşgul olmamı, beni senden uzaklaştıracak şeylerden çekinmemi, senden dilerim ey Allah, ey rahmeti umûmî olan, inananlara bilhassa rahmet eden; rahmetinle ey ululuk, lütuf ve ihsânını, senden dilerim bunu”¹² Eflâkî, bunu, “ashâb-ı habîr”den rivâyet ediyor.

Yine Eflâkî, Kadî Kemâleddin’den, sabah namazında, medresede imâmetten sonra oturduğu sırada şunu okuduğunu rivâyet ediyor:

Yani, “Her korku ânında sığındığım sığınak, söyleyeceğim söz, düşündüğüm şey, Allah’tan başka yoktur tapacak sözü ve düşüncesidir; her üzüntüye, sıkıntıya karşı, Allah ne dilerse o olur derim; Her nimet için hamd Allah’a; her genişlik, her bolluk için, şükûr Allah’a; her şaşılacak şey için Allah noksan sıfatlardan arındır derim. Her suç için Allah’tan o suçu örtmesi, beni yargılamamasını dilerim. Her darlıkta derim ki; Allah yeter bana; her kazâ ve kadere karşı derim ki: Dayandım, güvendim Allah’a. Her felâkette, “Gerçekten de biz Allah’ınız; gene de gerçekten O’na dönenleriz biz” derim. Her kulluğa, buyruğa uyuşa, her suça, her buyruktan çıkışa karşı da zikrim, fikrim, evirip çevirme de ancak çok yüce çok büyük Allah’ındır; kuvvet de ancak onundur.”

Yine Eflâkî, Mevlâna’nın, sabah namazlarından sonra şu duâyı okuduğunu rivâyet etmektedir:

Yani, “Allah’ım, gönlümü ısıt; kulağımı ısıt; gözümü ısıt; saçımı ısıt; derimi ısıt; etimi ısıt; kanımı ısıt; önümü ısıt; ardımı ısıt; altımı ısıt; üstümü ısıt; sağımı ısıt; solumu ısıt; Allah’ım, ışığı arttır; bana ışık ver; ey nûrun nûru, ey merhamet edenlerin en merhametlisi, merhametinle beni nûr et.”¹³

Bu duâların ikincisi, bugünkü Mevlevî evrâdında aynen vardır.¹⁴

Mevlâna’nın gün doğarken ve ay görünce de durup şu ayeti

Evrâd-ı Mevlâna’dan bir sayfa detayı (Mevlâna Müzesi 1069)

okuduğu rivayet edilmektedir:

“...Ve güneş de onun emrine râmolmuştur Ay da, yıldızlar da. İyice bil ki yaratış da onun, buyruk da, âlemlerin rabbi Allah'ın şânı ne de yücedir.” (VII, 54)

Eflâkî'de bir de şu rivâyet vardır:

“Allah'ım, efendim, güvencim, büyüğüm, bedenimde rûh mesâbesinde olan, bugünümün de, yarınımın da azığı bulunan efendimiz, Hak ve Dinin Celâl'ine, babalarına, atalarına, analarına, evlâdına, halîfelerine, ona uyanlara, kıyâmet gününe dek merhamet et, lütuflarda bulun.”

Eflâkî'de, bunlardan başka bir de şu rivâyete rastlamaktayız:

Vefât edeceği sıralarda, Sırâceddîn-i Tatarî'yi çağırıp bu duâyı genişlikte ve sıkıntıda okumasını söylüyor:

“Allah'ım, soluğumu ancak senin için, senin kudretinle alırım; soluğumu, gene ancak senin için, senin kudretinle veririm. Allah'ım, sana kavuşmama vesîle olan Mevlâna'ya özlemim var; senin noksan sıfatlardan arı olduğunu pek çok söylemek, seni pek çok anmak için dertlerden, belâlardan kurtulmuş, arınmış olmaya da özlemim var. Allah'ım, seni anmayı bana unutturacak, sana beslediğim özlemi gevşetecek, senin noksan sıfatlardan arı olduğunu söylemek tadını benden kesecek bir hastalık verme bana. Ama beni azdıracak, benliğimi, kötülüğümü arttıracak esenlik de verme bana, rahmetinle ey merhametlilerin en merhametlisi.”

Yemek Duâsı

“Allahım, bu yemeğin sâhibinin ve meydana gelmesinde yardımını dokunarak hizmet edenlerin günahlarını affeyle. Muhammed'in ve yüce soyunun sopunun hakkı için ey ululuk ve lütuf, kerem sâhibi Allahım.”

“Size gizli, âşikâr, yalnızken ve toplumda, Allah'tan çekinmeyi, az yemeyi, az söylemeyi, âsîliklerde bulunup suç işlemeyi bırakmayı, oruca sarılmayı, geceleri ibâdetde bulunmaya devâm etmeyi ve dâimâ nefsin isteklerini terk etmeyi, bütûn insanların cefâlarını yüklenmeyi, akli kıt ve aşağılık kişilerle konuşmaktan vazgeçmeyi, tertemiz ve yüce kişilerle görüşüp konuşmayı tavsiye ederim; gerçekten de “İnsanların hayırlısı, insanlara faydalı olandır. Ve sözün hayırlısı, az olan ve maksadı anlatandır.”

Gün doğarken ve ay görölünce okunan âyet de, Tanrı'yı bir anış. Yemek duâsıyla vasiyyetin de virdle ilgisi olamaz. Böylece, Mevlâna'nın, sabah namazından sonra okuduğu duâ, Nûr duası, İhtiyâreddîn'in rüyasına dayanan duâ ve son zamanlarında, Sırâceddîn-i Tatarî'ye okumasını söylediği rivâyet edilen duâ, Mevlâ evrâdının nüvesini meydana getirmektedir.

Evrâdın, yukarda zikredilen iki basmasından başka 1280, 1282 ve 1290 yıllarında bâsılmış nüshaları da var. Bu nüshalarda da bu duâlar mevcut. Dergâhta, evrâdın, 1290, 1317, 1322 ve

1328 hicrî yıllarında yazılmış nüshaları var. Daha eski bir yazma bulamadık. Görülüyor ki evrâd, evrad verenin ve alanın neş'esine, meşrebine göre değişiyor da.

Hâsılı, elimizde daha eski bir nüsha bulunmadığı için, evrâdın, hangi çağda tertiplendiği hakkında kesin bir söz söylememize imkân yok. Elimizdeki en eski evrâdın hicrî XI. Yüzyılın başlarında (XVII) yazılmış bulunduğu ve VII. Yüzyılda (XIV) yazılan "Menâkıbu'l-Ârifin"de evrâdın mevcûdiyetine, intisâb edenlere, evrâd okumaya icâzet verildiğine dâir bir kayıt bulunmadığına göre, bunun da XV-XVI. yüzyıllarda meydana getirildiği düşünülebilir.

Belki evrâd da Matbah hizmetlerinin Mevlevî mukabelesinin ve diğer âdâb ve erkânın tesis edildiği zaman tertib edilmiştir. Mevlevî evrâdı, sikkesi tekbîr edilen Mevlevîye, Çelebi, yahut şeyh tarafından verilir. Evrâd icâzeti, yazma yahut basma evrâdın sonuna, "silsileyle kendisine geldiği gibi, sabahları, namazdan sonra okunması, şer'î bir özür olmadıkça terk etmemesi şartıyla verildiği" kaydedilip mühürlenmek suretiyle verilir. Konya, Mevlâna Müzesinde, 1176 Numarada kayıtlı bulunan ve Mesnevî-han Sıdkı Dede'ye âid olan mecmuadan, üç evrad icâzetinin sûretini veriyoruz:

Pîr-i dest-gîrimiz Hazret-i Mevlâna Muhammed Celâleddin KaddesenAllahu bi esrârihî efendimizin evrâd-ı şerîfi icazetî, silsile-i tarîkat-i aliyyesiyle bu fakıyre vâsıl olup fakıyr de muhibbân-ı Mevlevîyyeden fülâna, mâni'-i şer'-îsi olmadıkça günde bir defa kables-subh, ya ba'd ez namâz okumak üzere izin verdim. VAllahul muvaffık vehûve yehdis-sebîl (s.69).

Elhamdu lillahi hakka hamdihi; vassalâtu vesselâmu ve alâ hayri halkihî Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî acma'ın. Eceztu li kırâati hâzihil evradış-şerîfetil-Mevlevîyyeti fi külli yevmin merraten alas-sabâhi lifülânin taleben limardâtillâhi tââlâ (aynı s.)

İcazet-i in evrâd-ı şerîf-i Hazret-i Mevlâna KaddesanAllahu bi sırrihil-a'lâ ba silsile-i tarîkat-i aliye-i on Hazret bemen resîdeest ve men nîz fulânra izn dâdem beon şart ki beher rûz kabl ez nâmaz-ı subh ya ba'd ez nâmaz mûdâvemet nûmâyed ve begayr-i ôzr-i şer'î terkrâ revâ nedâred ve becuz rızâ-yı Bârî taâlâ neho ned. VAllahul muvaffıku ve hûve yehdis-sebîl (aynı s.)

Mevlevî evrâdında geçen hadislerin, 1283 basımında, ana kaynakları gösterilmiş, Şerh'te de hadis ve âyetler şerh ve tefsîr edilmiştir.¹⁵

Evrâd Okuma Adâbı

Büyük şeyhlerin ve velilerin vird ve hiziplerini okumak isteyenlerin bilip uymaları gereken bazı şartları şu şekilde sıralanabilir. Bu vird, hizib ve duaları evliyanın kendileri düzenlemiş değildir. Bunlar amellerinin meyvesidir, kerametlerinin eseri ve va-

ris oldukları peygamber ilimlerinin neticeleridir.

Mesnevi'de şöyle buyrulur:

İn ne necmest ve ne remlest ve ne hab / Vahy-i Hak vallahi a'lem bi's savab (Bu ne yıldız falıdır, ne remil, ne uyku. Doğrusunu Allah bilir ya, bu Hakk'ın vahyidir)

Bu viridler okumak isteyenler belirtilen zamanlarda, hulûs-i kalb ile okumaya başlamalıdır. Düşüncelerini toplayarak, halis niyet ve tam temizlikle, kibleye yönelip, bir şeye dayanmadan okumalıdır ki, sırlarından perdelenip, nurlarından mahrum kalmasin.

Okumadan önce kelimelerin harekelerini düzeltip doğru okumaya özen göstermelidir.

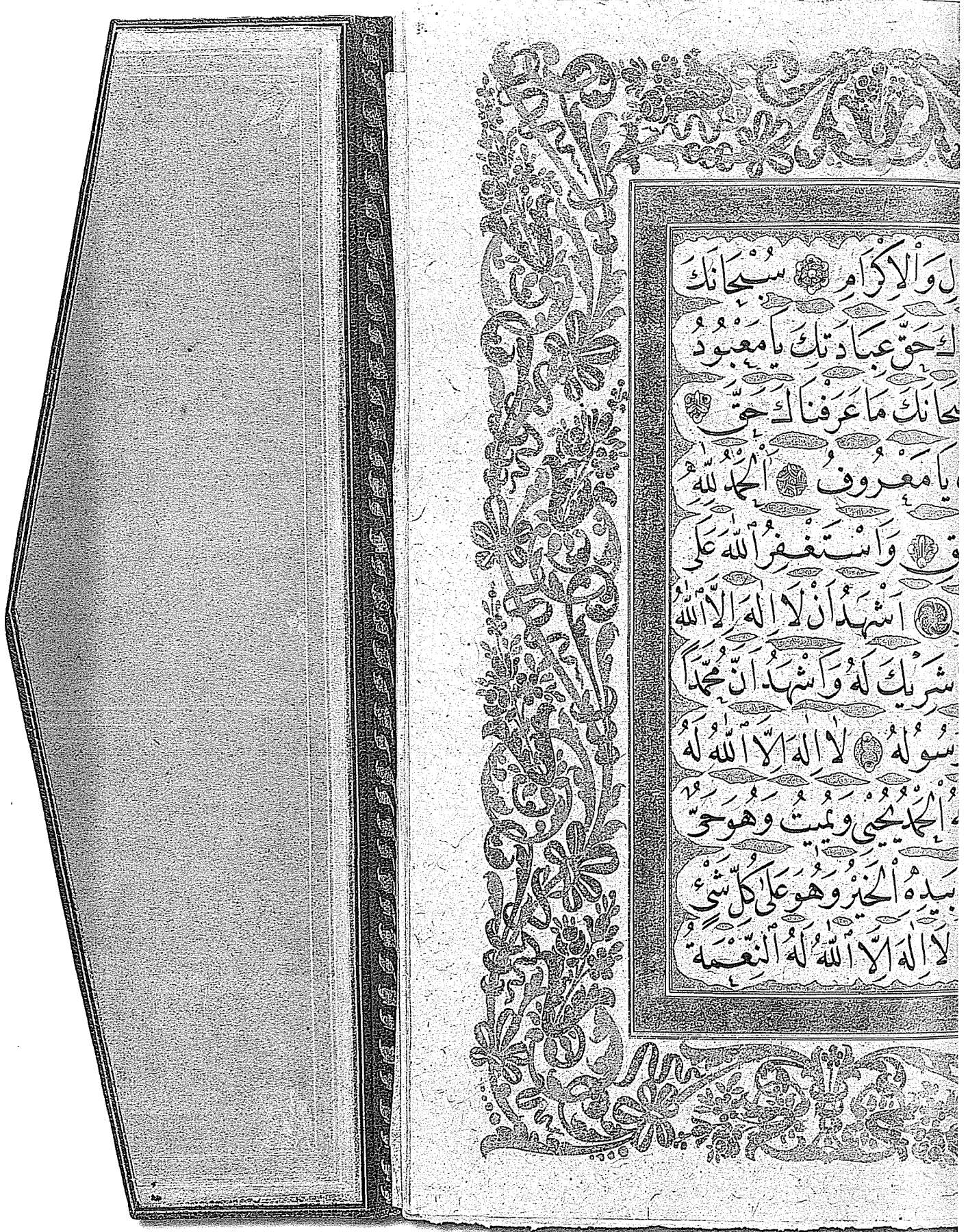
Okuduğunun mânasını öğrenip sonra okumalıdır. Zira duanın mânalarını anlayarak okumak, kıraatin güzel olmasının edeplerindendir. Hem de anlamların bilinerek okunması şevk ve muhabbetin artmasına sebep olur. Kesin ve kuvvetli bir inançla, sağlam bir ihlâs ve sıdk ile Cenab-ı Hakk'ın istediklerini vereceğini ummalıdır. Zira duanın kabul edilmesi ihlâsa, içtenliğe bağlıdır. Hızlı ve acele okuyarak kelime ve harfleri bozup değiştirmekten sakınılmalıdır.

Mevlevilerin Yaptıkları Bazı Zikir ve Dualar

Asıl Mevlevî zikri olan "İsm-i Celâl" sabah namazından sonra ve "ihya geceleri" denilen pazar ve perşembe akşamları, kandil geceleri, yatsı namazlarından sonra, mihrabın önüne, arkası kibleye gelmek üzere, şeyhin postu bu işe memur bir derviş tarafından, serilir. Şeyh postuna geçer, sağına ve soluna mertebelerine ve teşrifat sıralarına göre, dedeler ve canlar sıralanarak kapalı bir halka vücuda getirilir ve hep beraber diz çökülerek ve yer öpülerek oturulurdu. Bazı dergâhlarda bu halkaların genişliğine nispetli ve iri taneli tesbihler de kullanılırdı. Oturulur oturulmaz, şeyhin tam karşısındaki noktadan kalkın ve halkanın tam ortasından ilerleyen bir derviş, kollarında taşıdığı tesbihin imamesini ve püskülünü öperek şeyhe verir, tesbihi de sağdaki ve soldaki kimselere yayar, herkes tesbihin kendi önüne gelen kısmını öperek eline alırdı. Şeyh, yalnız başına ve yüksek sesle, tecvid kaidelerine uyarak, uzun bir "e'ûz-ü besmele" çeker, ondan sonra, yine yüksek sesle ve nefesinin tahammülü nisbetinde her heceyi uzatarak "Allah" der ve kısa fasılalarla bu lafzı tekrarlardı. Halkada tesbih varsa sağdan sola doğru çevrilmeğe başlanır ve üç defa "Allah" denilinceye kadar, püskül ve imamenin bütün halkayı dolaşarak tekrar şeyhin eline gelmesi sağlanırdı.

Ondan sonra, gövdeler biraz sağa eğilerek (al...) ve sonra biraz sola eğilerek (...lah) demek suretiyle ve yüksek sesle "ism-i celâl" tekrarlanırdı. Bunun sayısı şeyhin arzusuna bağlıydı. Zikrederken, boyun biraz sağa meylettirilerek, gözlerin kalb nahiyesine yarı kaplı çevrilmiş bulunması müstahsen sayılırdı.

لِوَالِدَيْكَ إِكْرَامًا سُبْحَانَكَ
لِحَقِّ عِبَادَتِكَ يَا مَعْبُودُ
مَا عَرَفْنَاكَ حَقًّا
يَا مَعْرُوفُ الْحَمْدُ لِلَّهِ
قَدْ اسْتَغْفِرُكَ اللَّهُ عَلَى
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
رَسُولُهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ
الْحَمْدُ الْحَيُّ وَبِئْسَ وَهُوَ حَيٌّ
بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ النِّعَمَةُ

يا ذا الجلال
ما عبدنا
معرفة
على التوفيق
المقصود
وحده لا
عبده و
الملاك ولا
لا يموت
قدير

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ
وَإِلَيْكَ يَعُودُ السَّلَامُ
فَحِينَارَبَّنَا بِالسَّلَامِ وَأَدْخِلْنَا
دَارَكَ دَارِ السَّلَامِ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا
بِالسَّلَامِ وَتَعَالَيْتَ لَكَ الْحَمْدُ

Zikre şeyh ve dervişler resmî kıyafetleriyle iştirak ederlerdi. Bununla beraber, halkaya sivil cematten de isteyen dâhil olabiliyordu. Zikir sırasında aşka, şevke gelmek, «vecd ve heyecan» göstermek, yani açıkçası, bağırıp çağırmak, na'ra atmak Mevlevî tarikatında yasaktı. Zikir vakarlı bir edâ ile fasih ve vâzih olarak yapılırdı.

Şeyh efendi artık zikre son vermek isteyince, hazırûnu ikaz ve sükûta davet eder tarzda, yüksek sesle şu duayı okurdu:

“Hamden kesîrâ. Ve sübhan-Allahü bûkraten ve asilâ. Ve sallallahü âlâ eşref-i nur-i cemi'al-enbiyâ ve'l-mürselîn. Ve'l-hamdü lillahi rabbi'l-âlemîn”.

Bunun üzerine, halkadaki güzel seslilerden biri bir aşr-ı şerif okur, şeyh efendi şu gülbangi çekerdi:

“Vakt-i şerifler hayri ve şerler def'i ve niyazlar kabuli ve muradat husuli ve padişah-ı islâm nusreti ve kâffe-i ehl-i imân selâmeti için ve güzesteğân-ı mü'minîn ve müminât ervâhı için ve hasaten aziz, şerif, lâtif cenab-ı vacib-ül-vücûdun rıza-yi kerîmi için, celle ve âle'l-Fâtiha”.

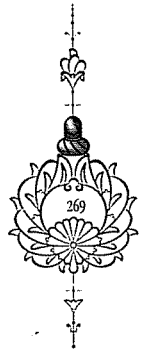
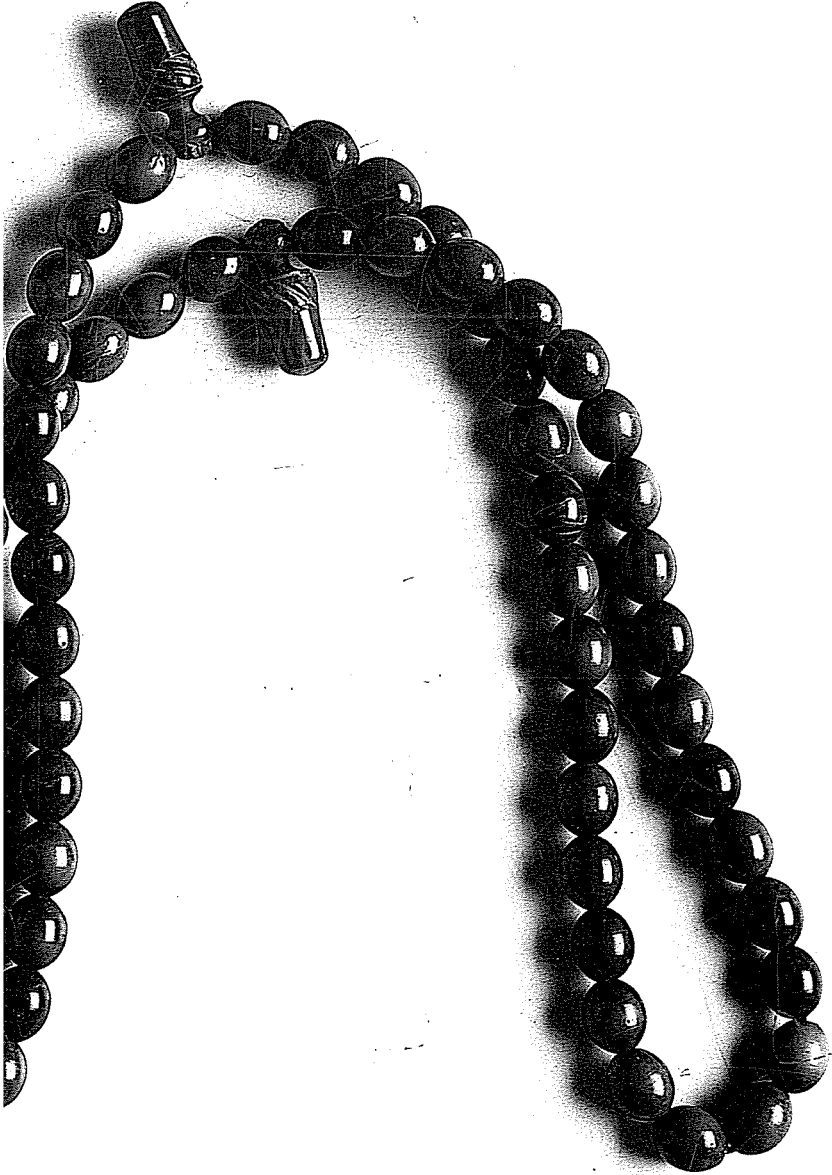

Mevlâna Müzesi A.Gölpınarlı Koleksiyonu

Şeyh bu gülbangi okurken «ve hassaten» ibaresinden sonrasını gizli okur ve açıktan (Fatiha) derdi; bir de son devirlerde “padişah” yerine “asâkir-i muvahhidîn” denilir olmuştı... Herkes, içinden Fatiha’yı tamamlayınca ve bir müddet murakabede kalındıktan sonra, şeyh şu gülbangi okurdu:

“Sabah-ı şerifler [veya akşam-ı şerifler] hayr ola, hayırlar feth ola, şerler def ü ref ola, Allah-u azimü’ş-şan ism-i zatının nuri ile kalblerimizi münevver eyleye, demler ve safâlar ziyade ola, demi Hazret-i Mevlâna Hû diyelim, Hû...”

Hazırûn derhal, şeyhle birlikte ve yüksek sesle uzun bir (Hû) çekerler ve yeri öperek ayağa kalkarlardı. Şeyh yerinden hareketle halkanın ortasına kadar gelir, orada niyaz vaziyeti alarak cemaati selâmlardı. Halkadaki en yüksek zabıt, yüksek sesle “ve aleyküm’üs-selâm ve rahmetu’lilahî ve berakâtühü” der ve bu selâmı şeyhin caminin veya mescidin dış kapısına varmasına kadar uzatırdı; bu noktada şeyh yüzünü tekrar halkaya çevirerek (baş keserdi) yani selâm verirdi, hazırûn da aynı suretle mukabele eder ve dağılırdı. Zikir halkasında büyük tesbih kullanılmış ise,

aşır okunurken, evvelce tesbihi yaymış olan derviş, oturduğu yerden, sağdan ve soldan çekmek suretiyle, tesbihi toplar, kollarına alırdı.

Şeyh son gülbangı okurken bu derviş kollarında tesbih olduğu halde yerinden kalkar, halkanın merkezine kadar ilerleyerek orada (niyaz vaziyeti) alırdı ve şeyh cami kapısına giderken umuma selâmı bu derviş yanında verirdi.

Niyaz vaziyeti, hem karşısında bulunulan zata karşı hürmet idi, hem de bir tevazu gösterisi idi. Mevlevîler günlük hayatta da karşılaşınca, birbirlerini ve hatta yabancıları «baş keserek» selâmlarlardı ve aynı zamanda sağ ellerini göğüslerine basarlardı.

“İsm-i Celâl”, bir kandil gecesinde okunulmuş ise, şeyh efendiler, gecenin şerafeti hakkında, gülbanklere bazı cümleler ilâve ederlerdi.

Duâ-gu duası (Post Duası)

Bârekâllâh ve berekât-ı Kelâmullâhrâ.

Semâ'râ, safârâ, vefârâ, vecdû halât-ı merdân-ı Hudârâ.

Evvel azamet-i buzurgî-i Huda ve risâlât-ı rûh-ı pâk-i

Hazret-i Muhammed Mustafârâ.

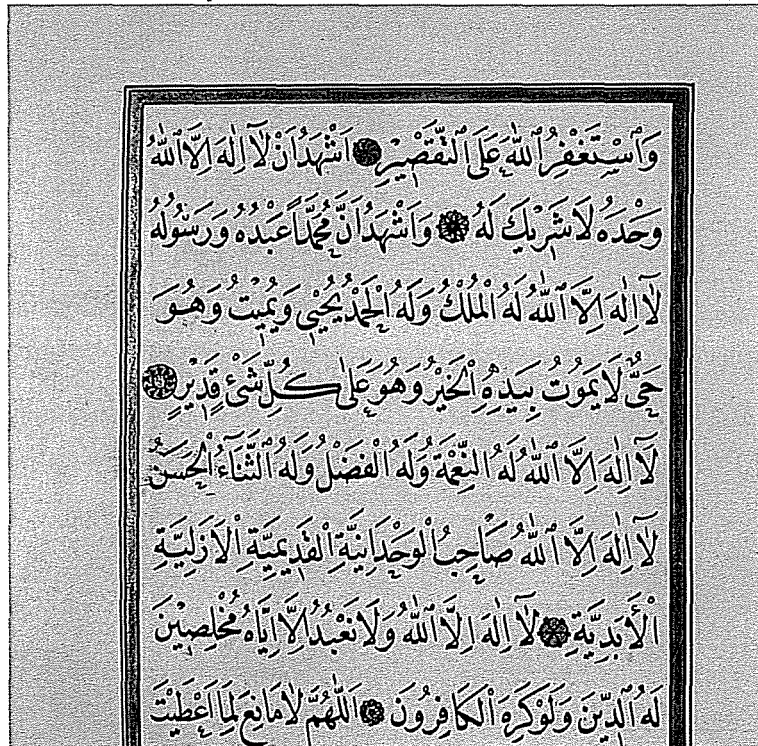
ve Çehâr Yâr-ı Güzîn-i Habîbullâhrâ.

ve Hazret-i İmâm Hasan-ı Alî ve

Hazreti İmam Huseyn-i Velî ve Şühedâ-yı deşt-i Kerbelârâ.

ve evliyâ-yı âgâh ve ârifân-ı billâh, alel husus

Hazret-i Sultânel-ülemâ ve Hazret-i Seyyid Burhâneddîn-i Muhakkık-i Tirmizî, Kutbül-ârifin, gavsül-vâsılın Hazret-i Hüdâvendigârâ ve Hazret-i Şeyh Şemseddin-i Tebrizî ve Çelebi Hu-

Evrâd-ı Mevleviyye'den bir sayfa detayı

sâmeddîn ve Şeyh Salâhaddîn-i Zerküb-ı Konevî ve Şeyh Kerî-müddîn, Sultân İbni Sultân Hazret-i Sultân Veled Efendi ve Vâ-lide-i Sultânra ve Hazret-i Ulu Arif Çelebi ve sair Çelebiyân-i Ki-ram ve Zevî'l ihtiram meşayih-i hulefâ, dedegân, dervîşan, mu-hibban ve fukarâ-i mazi râ ve selameti Çelebi efendi ve Dede efendi râ devam-ı ömr-ü devlet-i Cumhuriyeti Türkiye ve selâ-met-i reis-i devlet ve selâmet-i hükümet ve vükelâ-yı millet râ. ve safâ-yı vakt-i dervîşân, hâzırân, gaibân, düstân, muhibbân, ez şark-ı âlem tâ be gârb-ı âlem ervâh-ı güzeşteğân-ı kâffe-i ehl-i imânra. ve rızâ-yı Hudârâ Fâtihatül Kitâb berhânîm azîzan. (iç-ten Fatiha okunur):

“Azamet-i Hudârâ tekbîr:

Allahu ekber Allahu ekber, lâ ilahe illAllahu vAllahu ekber,
Allahu ekber ve lillâhil hamd.

essalâtu vesselâmu aleyke yâ RasulAllah,
essalâtu vesselâmu aleyke yâ HabîbAllah,
essalâtu vesselâmu aleyke yâ nûre Arşillâh,
essalâtu vesselâmu aleyke yâ Seyyidel evveline vel âhırin
ve şefî'-al müznibîn ve selâmûn alel mürselîn
vel hamdû lillâhi rabbil-âlemîn”.

Gülbang¹⁶:

İnayet-i Yezdân, himmet-i merdân ber mâ hâzır nâzır bād.
Vakt-i şerifler hayrola, Hayırlar fethola, Şerler defola
Kulüb-ı aşîkan güşâd ola. Demler, Safâlar ziyade ola,
Dem-i Hazret-i Mevlâna, sırr-ı cenâb-ı Şems-i Tebrizî,
Kerem-i İmam-ı Ali Şefaât-i Muhammed-i nebi
Hu diyelim huuuuuu

Ya Habiballah resul-i halık-ı yekta tûyi,
Ber güzîn-i Zülcelali pak-ü bihemta tûyi;
Nazenin-i Hazret-i Hak sadr-ü bedr-i kainat,
Nur-i çeşm-i Enbiya çeşm-i چراغ-ı ma tûyi;
Der şeb-i Mi'rac bude Cebrail ender rikab,
Pa nihade ber ser-i nûh künbedi hazra tûyi;
Ya Resulallah tû dani ümmetânet âcizend,
Rehnüma-yi âcizani bî ser-ü bî pâ tûyi;
Servi bostan-i risalet nev behar-i ma'rîfet,
Gülbün-i bağ-ı şeriat şûnbül-i balâ tûyi;
Şems-i Tebrizî ki dared na'ti Peygamber ziber,
Mustafa vü Mücteba an seyyid-i a'lâ tûyi.

Türkçesi:

Allah'ın yardımı ve erlerin himmeti üstümüzde hazır nazır ol-
sun. Ey Allah'ın sevgilisi!

Eşsiz Yaratıcı'nın Elçisi sensin, Allah'ın kulları arasından seç-
tiği pak ve benzeri olmayan sensin; Ulu Allah'ın nazlısı, kâinatın

16 Gülbank: Gül sesi anlamına gelen bu Farsça terkip, bül-bül çilemesine denilir. Bütün tasavvuf yollarında umumi bir terimdir. “Gülbenk” tarzında söylenegelmiştir. Ter-tiplenmiş dualara denilir. Mevlevilikte her iş için ayrı bir gülbank vardır.

17 Bu Naa'tın «makta» beytine bakarak bunu söyleyenin, Mevlâna Celaleddin-i Rûmî'nin en samimî dostu Şemsi Tebriz'i olduğu zannedilmemelidir. Mevlâna, kendisi ile Şemsi Tebriz-i arasında ayrılık ve gayrilik bulunmadığını göstermek için olmalı ki şiirlerinde hep Şemsi Tebriz-i mahlasını kullanmıştır. Türk musikisinin dâhi üstatlarından İtrî'nin cidden emsalsiz bir şaheseri olan bu Naa't bestesinin Mevlevî âyinleri esnasında her zaman bu güfte ile okunması şart değildi; (Divan-ı Mevlâna) dan intihap edilmiş başka Naa'tlar ve gazeller de bu beste ile okunurdu.

yüksek derecelisi ve tekemmül etmiş Peygamberlerin gözünün nuru bizim gözlerimizin ışığı sensin; Miraç gecesi "Cebrail" rıka-bında olduğu halde, dokuz kat yeşil kubbenin üstüne ayak basan sensin...

Ey Allah'ın Elçisi! Bilirsin ki ümmetlerin acizdirler, Başsız, ayaksız acizlerin yol göstericisi sensin. Peygamberlik bostanının selvisi, ma'rifet dünyasının ilkbaharı, Şariat bağının gülfidanı, yüce süm'bül sensin; Şems-i Tebrizî Peygamberin methini ezberlemiştir, Mustafa vü Mücteba, o yüksek Ulu sensin.

Mevlevî Ayinlerinde Okunan Naa't:

Yâ Hazret-i Mevlâna Hak dost,

Ya Habiballah resul-i Hâlık-ı yekta tûyi,

Ber güzîn-i Zülcelali pak-ü bî-hemta tûyi

Dost Sultanım,

Nazenin-i Hazret-i Hak sadr-ü bedr-i kâinat,

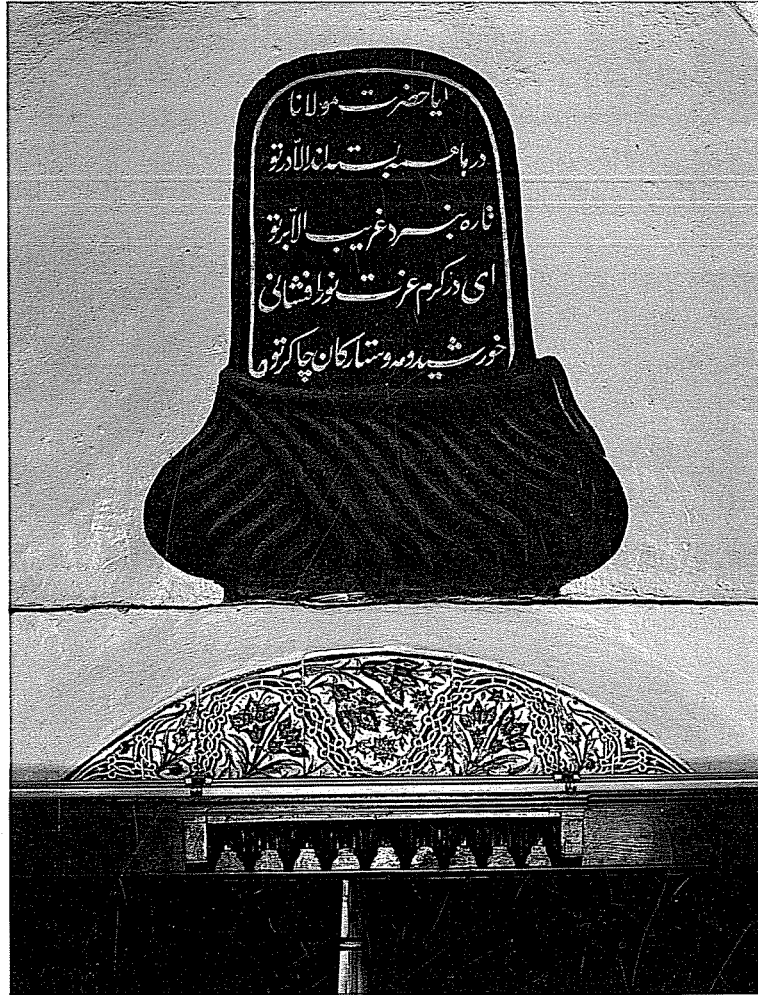
Nür-i çeşm-i Enbiya çeşm-i چراغ-i mâ tuyi

Ya Mevlâna hak dost

Şemsi Tebrizi ki¹⁷ dâred na't-i Peygamber ziber,

Mustafa vü Mücteba an seyyid-i a'lâ tûyi

Ya tabib'el gulûb ya Velîyallah Allah dost.

Mevlâna Dergâhı "Niyaz Penceresi"

Türkçesi:

Ya Hazreti Mevlâna Hak Dostu! Ey Allah'ın sevgilisi! Eşsiz Yaratıcı'nın Elçisi sensin, Allah'ın kulları arasından seçtiği pak ve benzeri olmayan sensin; Ulu Allah'ın nazlısı, kâinatın yüksek derecelisi ve tekemmül etmiş Peygamberlerin gözünün nuru bizim gözlerimizin ışığı sensin. Şems-i Tebrizî Peygamberin methini ezberlemiştir, Mustafa-yı Mücteba, o yüksek Ulu sensin.

Hiz. Mevlâna'nın Sabah Namazından Sonra Okuduğu Dua

Allah'ım kalbimi nurlandır, kulağımı nurlandır, gözümü nurlandır, saçımı nurlandır, derimi nurlandır, etimi nurlandır, kanımı nurlandır, önümü nurlandır, ardımı nurlandır, altımı nurlandır, üstümü nurlandır, sağımı nurlandır, solumu nurlandır, Allahım! Nurumu artır, bana nur ver. Ey nurun nuru ey merhametlilerin merhametlisi Allahım merhametinle beni nur et.

Bu dua, ismi güzel, cismi güzel, teni güzel, canı güzel, ruhu güzel, huyu güzel Efendimiz (Sallallahu Aleyhi Vesellem)'in dilindendir.

Dua Yapılan Bir Mekan: Niyaz Penceresi

Türebelerde yatırların sandukalarını görecekt şekilde türebelerin ayak veya yan tarafına yapılan pencerelere "niyaz penceresi" denilir. Türebeye girilmeden dışardan bu pencerelerden dualar okunulup dilekte bulunulduğu için bu adı almıştır.

Hiz. Mevlâna türbesinin güneyinde yer alan Hiz. Mevlâna'nın, celebilerinin ve Mevlevi büyüklerinin mezarlarının bulunduğu yerlerin görüldüğü pencereye niyaz penceresi denilmiştir. Bu pencerenin bulunduğu oda dikdörtgen formludur. Uzun süre şeyhlere mahsus kabul salonu olarak kullanılmıştır. Niyaz penceresinin üzerinde sikke motifi içerisinde Farsça şu ruba-i bulunmaktadır:

Ya Hazreti Mevlâna

Derha heme beste-end illa der-i tû

Ta reh neberet garib illa ber-i tû

Ey der kerem-i-izzet-i nur-eşşani

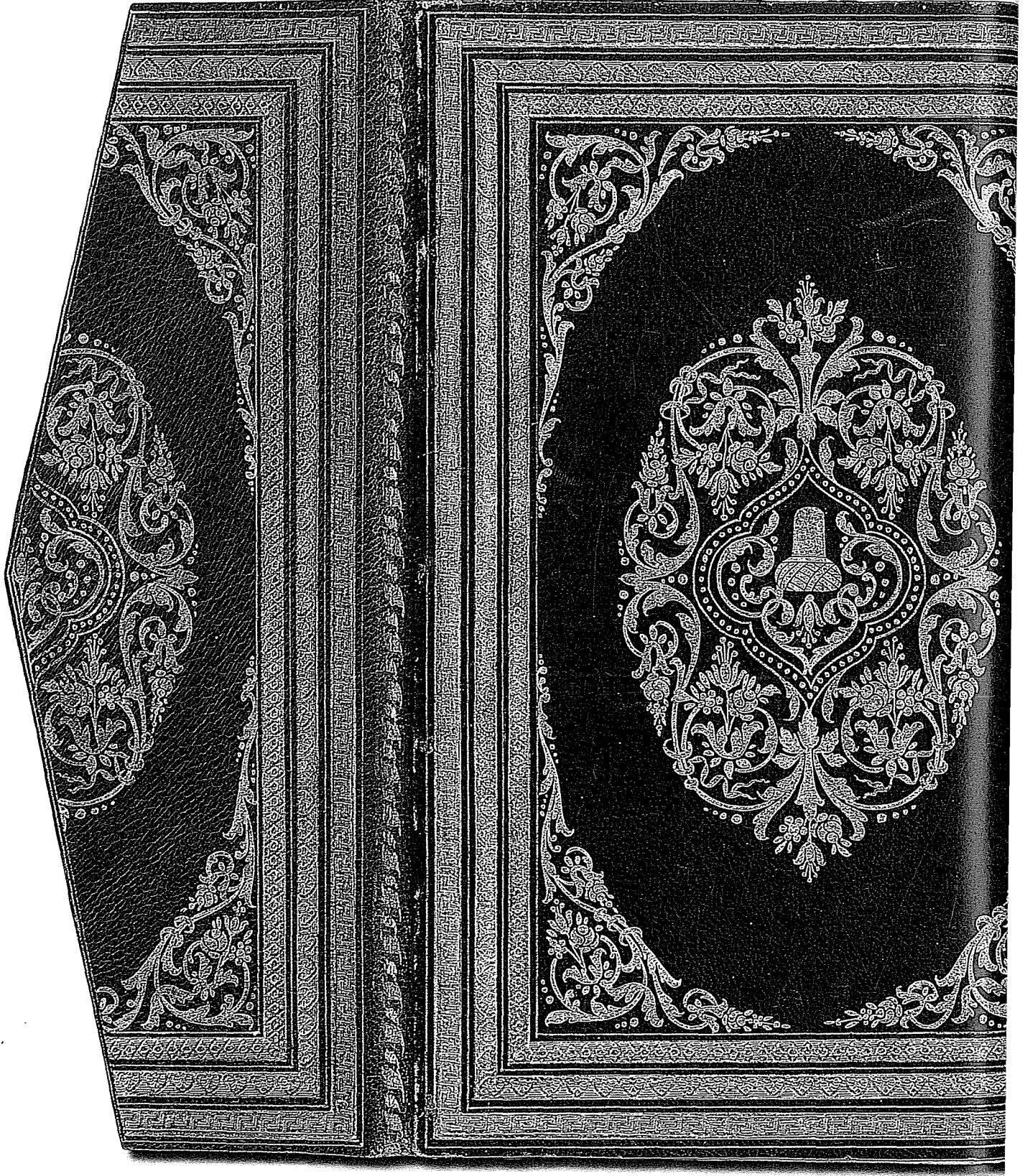
Hoşid u meh u sitaregan çâker-i tû

Mevlâna

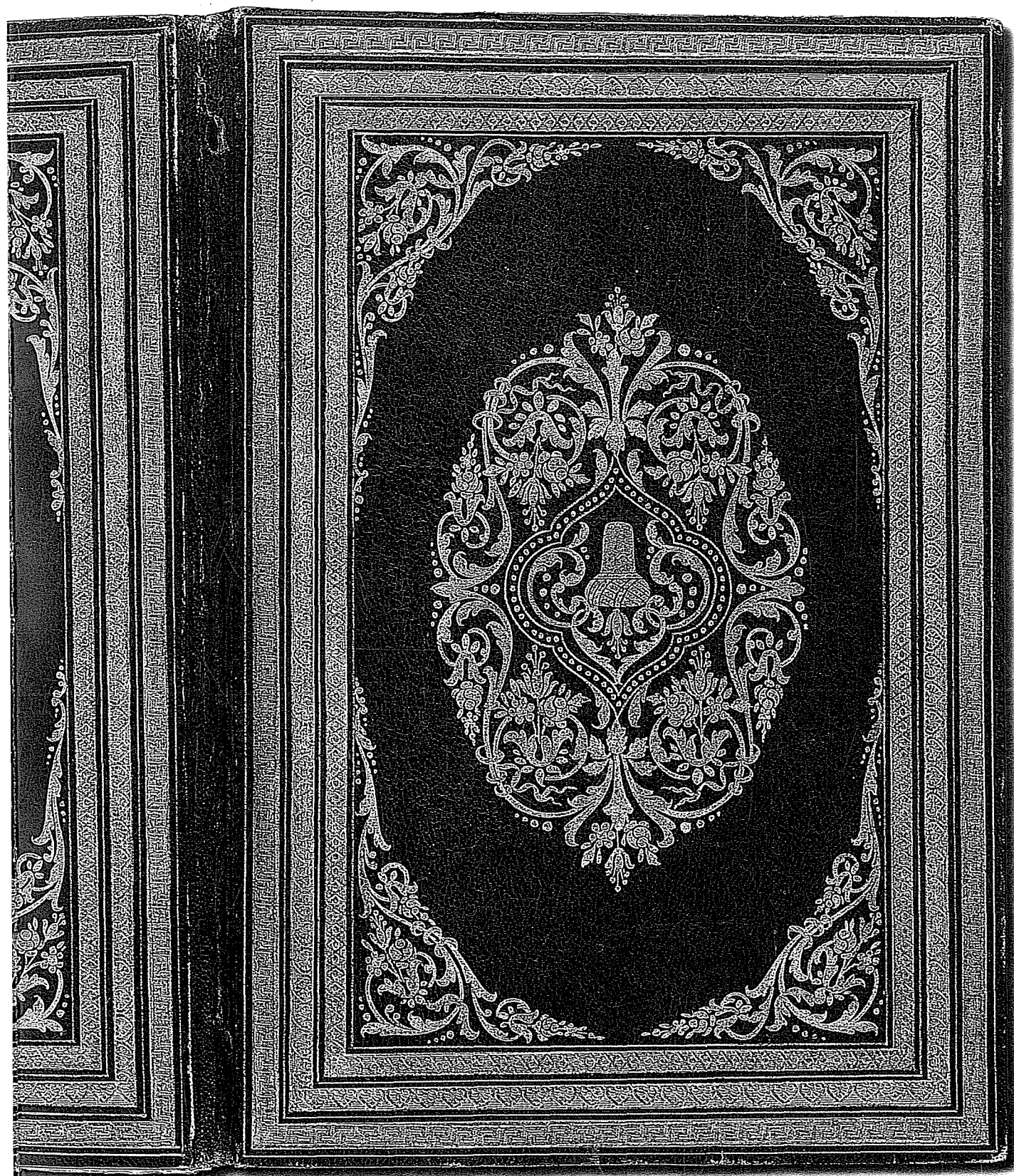
Türkçesi

Ya Hazreti Mevlâna! Ey keremde yücelikte ışık saçmada güneşin de ayın da yıldızların da kendisine kul-köle kesildiği güzel Garip aşıklar senin kapından gayri yol bulamasınlar diye bütün kapılar kapatılmış yalnız senin kapın açık bırakılmıştır.

Mevlâna Müzesi 1609 numaralı Evrâd-ı Mevleviyye'nin cildi

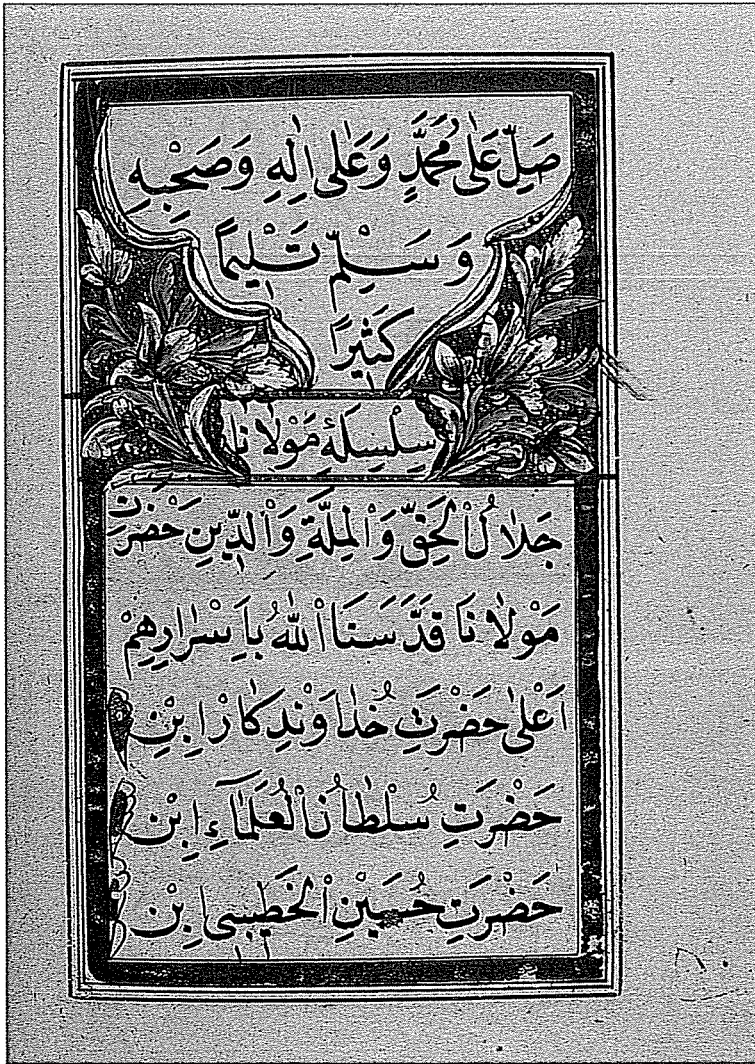

Evrâd-ı Mevlevîye'nin Kütüphanelerdeki Değişik Nüshaları

- 1 Evrâd-ı Mevlevîye, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi (Murat Buhârî) 230 / 185 x 130-150 x 85 mm. 30 yk. 11 st. Nesih, miklepli, sırtı ve kenarları meşin, şirazeli, ebru kâğıt kaplı cilt içindedir.
- 2 Evrâd-ı Mevlevîye, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi (Türbedar Hasan Hayrî / Hacı Mahmud Efendi) 202 / 155 x 105 - 100 x 60 mm. 13 st. Nesih, sırtı ve kenarları meşin, kâğıt kaplı cilt içindedir.. (Arapça)
- 3 Evrâd-ı Mevlevîye (Evrâd-ı Kebir-i Mevlâna), Konya S.Ü. Selçuklu Araştırmalar Merkezi Kütüphanesi 10 / 150 x 104 - 75 x 41 mm. 8-9 bb. 48 yk. Mukavva üzerine yeşil meşin ile kaplı cilt içindedir. (Arapça)
- 4 Evrâd-ı Mevlevîye, Konya S.Ü. Selçuklu Araştırmalar Merkezi Kütüphanesi 9 / 183 x 117 - 119 x 55 mm. 13st. 22 yk. Kahverengi bez kaplı, salbekli, bordürlü, miklepli, sertablı, altın yaldızlı cetvel içerisinde siyah mürekkeple yer yer kenarlarına haşiyeler düşülmüştür. (Arapça)
- 5 Evrâd-ı Mevlevîye, Konya S.Ü. Selçuklu Araştırmalar Merkezi Kütüphanesi 13/ 90 x 70-65 x 41 mm. 11 st. bb 34 yk. Siyah kaplı, dağınık cilt içindedir. (Arapça)
- 6 Evrâd-ı Mevlevîye, Konya S.Ü. Selçuklu Araştırmalar Merkezi Kütüphanesi 11 / 132 x 86-87 x 48 mm. 11 st. 31 yk. Kahverengi meşin ciltli, altın cetvel içerisinde siyah mürekkeple yazılmış, duraklar altın suyuyla işlenmiş. (Arapça)
- 7 Evrâd-ı Şerîf, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 4690 / 170 x 155 - 129 x 79 mm. 31 yk. 11 st. Nesih, sayfa kenarları altın cetveli, başta kötü bir başlık üzerinde destarlı bir Mevlevî sikkesi resmi var. Yeni cilt. (Arapça)
- 8 Evrâd-ı Şerîf, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 4694 / 130 x 90 - 90 x 47 mm. 29 yk. 11 st. Nesih. Bez kaplı mukavva ciltlidir. (Arapça)
- 9 Evrâd-ı Şerîf, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 5119 / 160 x 100 - 115 x 66 mm. 36 yk. Nesih, bb. st. İlk iki sayfada altın yaldızla kötü tarzda müzehheb bir başlık mevcuttur, tamir görmüş, meşin ciltli. (Arapça)
- 10 Evrâd-ı Mevlâna, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 6088 / Hanya-102 H., Nesih, 102 yk. Hat: Seyyid Ali Sururi. (Arapça)
- 11 Evrâd-ı Mevlâna, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 6090 / Hanya-1291, Nesih, 80 yk. Süleyman Şemseddin Dede hattı. (Arapça)
- 12 Evrâd-ı Mevlâna, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 6091 / Hanya, Nesih, 70 yk. (Arapça)
- 13 Evrâd-ı Mevlâna Lafızlarının Türkçe Tercümesi, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 4807, Talik, 50 yk.

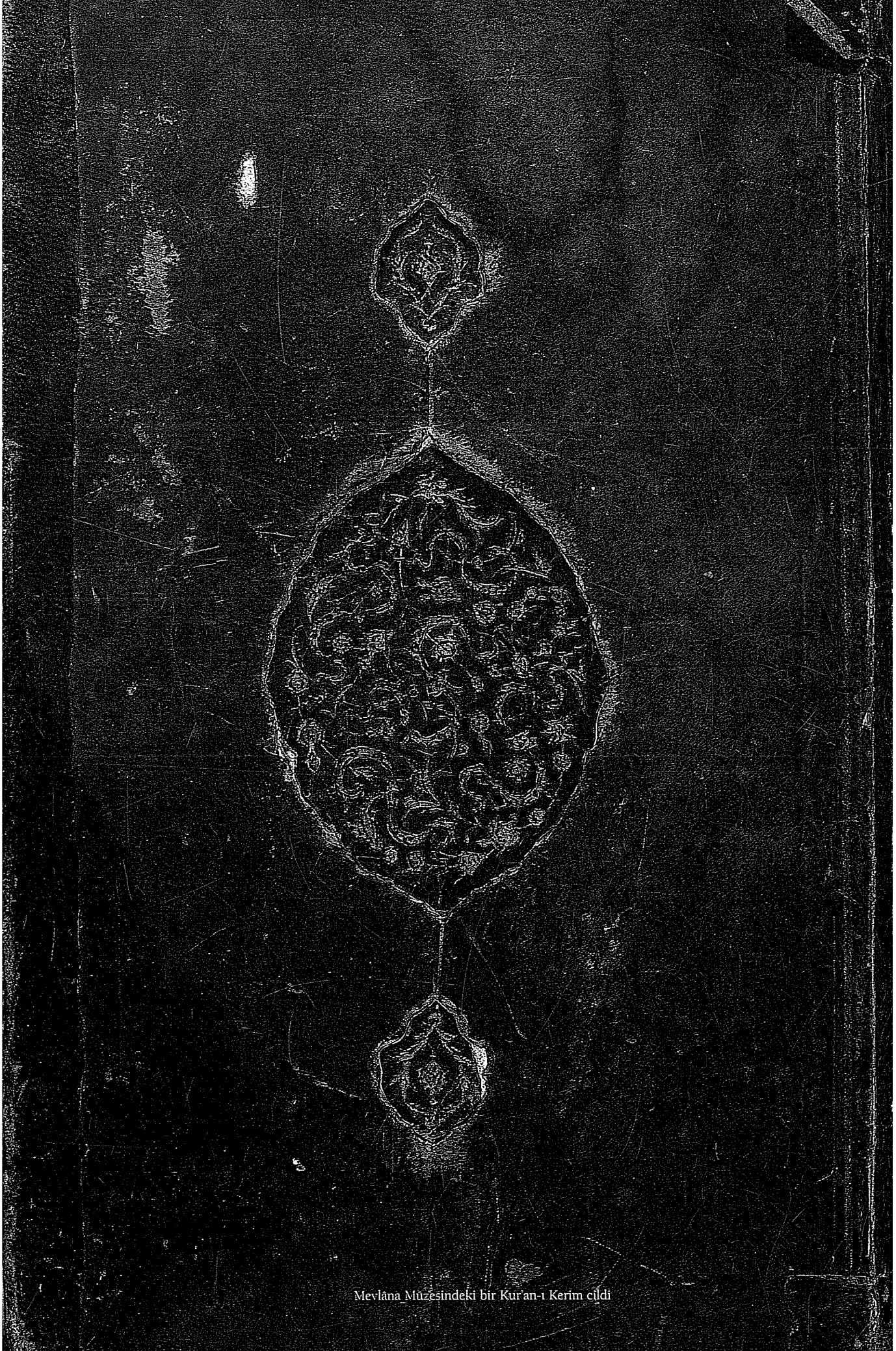

- 14 Evrâd-ı Mevlâna Metni, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 681-690. (Arapça)
- 15 Evrâd-ı Mevlâna, Konya-Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 1069 / 17 x 12 - 12 x 7,3 mm. 20 yk. 11st. Mıklepli, kenarları üç adet bordürlü, hendesi çiçekli altın yaldızlı cetvelle çerçevesi, kapağının içerisinde yaprak ve çiçek motifleri, ortada destarlı sikke ve altın yaldızla yapılmış çiçek demeti resmi var. Mıklebinde yarım şemse yerine aynı tezyinat yapılmış. Meşin ciltli. (Arapça)
- 16 Evrâd-ı Kebir-i Mevlâna, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi 278, İstanbul-1879, 33 yk., Nesih, Müstensih: Osman Hamdi es-Sillevi. (Arapça).
- 17 Evrâd-ı Mevlâna, S.Ü. Selçuklu Araştırma Merkezi Kütüphanesi, No:12., 1382 /1966-67, 225 x 165 - 135 x 80 mm., Nesih, 27 yp. ciltsizdir.
- Ketebe Kaydı:
Ketebe el-fakir el-hac Mustafa Hilmi, el-maruf, bi muallim, el-hüsni'l-hattı fî Sanayi'i Nefisi'l-Akademiyye Gaffera-Allahü lehü.

Evrâd-ı Mevlâna'dan bir sayfa detayı

Mevlana Müzesindeki bir Kur'an-ı Kerim cildi